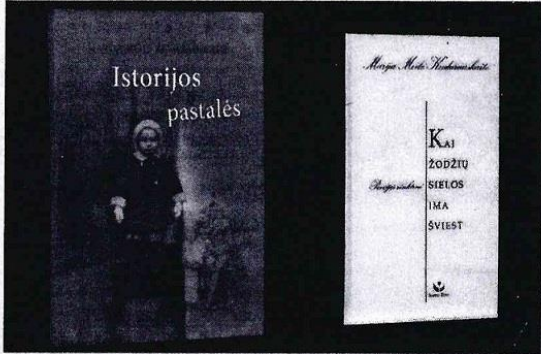

Meilė Marija Kudarauskaitė: „Atvežiau viso gyvenimo ataskaitą“

KNYGŲ LENTYNA

Išraiškingo žodžio, poezijos ir prisiminimų versmė liejosi Kupiškio viešojoje bibliotekoje gruodžio 3 dieną. Mat čia į susitikimą su skaitytojais buvo atvykus Meilė Marija Kudarauskaitė – poetė, rašytoja, dešimties knygų autorė, Motiejaus Valančiaus premijos laureatė, aktorė, skaitovė, sceninės kalbos dėstytoja, Kretingos rajono Garbės pilietė. Draugiją viešniai palaikė šio susitikimo pagrindinis organizatorius, kunigas ir poetas Justas Jasėnas.

Meilės Marijos Kudarauskaitės knygos. Autorės nuotraukos

Banguolė. ALEKNIENĖ-ANDRIJAUSKĖ

BIOGRAFIJOS FAKTAI

M. M. Kudarauskaitė yra gimusi Klausgalvų kaime, Salantų valsčiuje, Kretingos apskrityje. Pradžios mokyklos šešis skyrius baigė Mosėdyje

(Skuodo r.), vieną mėnesį mokėsi Salantų gimnazijoje, iš Salantų kartu su mama pasitraukė nuo tremties į Dusetas (Zarasų r.). 1950 m. baigė Dusetų vidurinę mokyklą. 1953 m. baigė dramos studiją prie Valstybinio dramos teatro (dabar Lietuvos nacionalinis dramos teatras) Vilniuje, 1955 m. – liuanistikos studijas Vilniaus valstybiniame universitete (dabar Vilniaus universitetas) Istorijos-filologijos fakultete, 1975 m. – scenos kalbos aspirantūrą Leningrado (dabar Sankt Peterburgas) teatro, muzikos ir kinematografijos institute.

Vaidino Vilniaus ir Kauno dramos teatruose. Dirbo Liaudies meno rūmuose repertuarinio skyriaus vedėja. Dėstė kalbos meną tuometiniame Vilniaus pedagoginiame institute. Vėliau ilgus metus dirbo Lietuvos teatro ir muzikos akademijos Operos katedroje sceninės kalbos dėstytoja.

Užpėnai išleista M. M. Kudarauskaitės poezijos rinktinė „Kai žodžių sielos ima šviest“, o pernai atsiminimų knyga „Istorijos iš pastalės“. Tos knygos per šį renginį ir buvo pristatytos.

PAŽINTIS SEMINARIJOJE

M. M. Kudarauskaitė su J. Jasėnu susipažino 2001 metais, kai dėstė kunigų seminarijoje iškalbos meną, retorišką. „Justukas buvo pirmo kurso klierikas. Ateidavau į seminariją, o jis visada manęs laukdavo, pal tą pakabindavo. Pavasarį jau pasitikdavo prie vartelių. Mes nuo to laiko apsikabiname ir bučiuojamės. Ot!“ – šmaikštavo rašytoja.

Ji teigė, jog retas reiškinys, kad judviejų draugystė išsilaiškė iki šių dienų. Iš Justo kartkartėmis sulaukianti laiškėlio su tekstais, sveikinimais, gaunanti naujų knygų. Jo dėka ir šandien esanti Kupiškėje. Tai antra viešnagė šiame mieste. Pirmą kartą Kupiškėje lankėsi Atgimimo pradžioje ir iki šiol prisimenanti, kaip su režisieriumi Povilu Zulonu šoko Ku-

piškio bažnyčios šventoriuje.

Apie pažintį su M. M. Kudarauskaitė papasakojo ir pats J. Jasėnas.

„Pirmą kartą M. M. Kudarauskaitė pamaciau Baisogaloje būdamas dar moksleivis. Ten važiuavau aplankyti savo sesers ir dalyvauti „Poezijos pavasario“ renginyje, kur poetai skaitė savo eiles. Meilės skaitymas išsiskyrė

iš kitų. Man, kaimo vaikui, labiausiai įstrigo ne turinys, bet pats skaitymas, jo raška, tiesi skaitovės laikysena.

Istojes į kunigų seminariją galvoju, kad moku rašikai skaityti. Mat mokykloje dalyvaudavau skaitovų konkursuose. Net laurus juose buvau nuskynges. Kai susitikau per paskaitas su Meile, paaiškėjo, kad visgi nemoku nei rašikai skaityti, nei kalbėti, nei vaikščioti. Meilė mane ir kitus seminaristus reikliai mokė skaitymo ir iškalbos meno, kaip reikia daryti įvairius balso pratimus, kaip pailsinti balsą, išgauti įvairias intonacijas. Juk kunigas irgi yra viešųjų kalbų sakytojas, o bažnyčios apeigos turi teatro elementų.

Neslėpsiu, būta ir ašarų, ir nusivylimu tuos dėstytojos mokslus graužiant. Per septynerius metus visgi pavyko pamokti iškalbos, taisyklingesnio kirčiavimo. Atėjo supratimas, kad skaitant galima perteikti daug jausmų. Esu dėkingas savo dėstytojai M. M. Kudarauskaitė už tai, jei šandien man ką nors pavyksta gana pakenciamai perskaityti“ – kalbėjo J. Jasėnas.

KŪRYBA IR ŽODŽIO RAŠKA

M. M. Kudarauskaitė į susitikimą buvo atvežusi ne tik savo naujausias knygas, bet ir eilėraščių rinktinę jaunajam skaitytojui „Ant karalių kelio“.

„Atsivežiau visą savo gyvenimo ataskaitą“, – šmaikštavo rašytoja.

Poetė teigė, kad vaikams rašyti nustojsi tada, kai vienas tarybinių laikų redaktorius jos draugei pasakė, kad jai perduotų, jog Kudarauskaitė tegul vaikams daugiau neberašo. Nespausdins.

„Tai išgirdus, mane tarsi kas nukirto. Nebeparašiau vaikams nė vienos eilutės. Mano poezijos rinktinė – tai viso gyvenimo dvasios keliukas. „Kai žodžių sielos ima šviest“ – labai drąsus pavadinimas. Bet man taip atrodė. Tos mintys, tie žodžiai tarsi iš aukščiausių padiktuoti ateina“, – kalbėjo poetė ir

Rašytoja Meilė Marija Kudarauskaitė kupiškėnams pristatė savo kūrybą.

mintiniai padeklamavo keletą savo eilėraščių.

Renginio dalyviai turėjo gerą progą pasiklausti, kaip skamba žodžiai, tariami profesionalios skaitovės ir aktorės. Ji padeklamavo ir aukštaitiška mamos tarne, ir žemaitiškai, savo gimtinės tarne. Tėčio džiuko tarmės sakė nemokanti, nes tas kraštas anais

laikais buvo per toli dažnai lankyti.

J. Jasėnas savo buvusios dėstytojos klausė, kas yra sceninė kalba, ar kalbėjimas šiame renginyje irgi jai prilygsta. M. M. Kudarauskaitė paaiškino, kad čia yra viešoji kalba. Jos nuomone, dabar sceninė kalba labai pakitusi. Galima sakyti nužudyta. Kalbėjimas tapo mikrofonizuotas. Šiuo metu Teatro ir muzikos akademijoje sceninės kalbos mokoma tik du semestrus. Tiek laiko per mažai išmokyti kalbėti, valdyti savo balsą. Antai Sant Peterburge aktoriai sceninės kalbos mokomi net septynis semestrus. Rusų aktoriai, diktoriai tebekalba organizuotai.

Apskritai pas mus nebėra viešosios kalbos kultūros, garsyno kultūros. Kai viskas mikrofonizuota, reikia irgi mokėti prie to mikrofono prisitaikyti.

IŠ ATMINTIES KLODŲ

Kaip gimė atsiminimų knyga? Pasak M. M. Kudarauskaitės, ne visi žmonės turi vienodą atmintį. Ji save atsimena prieš trečią gimtadienį. Atsimena, kokie buvo kambariai, sienų spalvos, net namų kvapas.

„Pagrindinė mano gyvenimo tra-

gedija įvyko per trečią gimtadienį. Mano tėveliai buvo mokytojai. Gyvenome mokykloje. Pirmame aukšte buvo dvi klasės, o antrame gyvenome. Aš galima sakyti užaugau klasėje. Pramokusi vaikščioti nuolat ten sėdėdavau. Niekas manęs specialiai nemokė nei skaityti, nei rašyti. Kažkaip su meskiniais sėdėdama to pati pramokau.

Žemaičiai per Šv. Juozapą tėvui nupindavo vainiką. Tuomet supratau, kad per šventes reikia pinti vainikus. Esu gimusi rugpjūčio 15 d. per Žolinę. Tai paprasčiau mamytės, kad ir man gimtadienio proga vainiką nupintų. Taigi rytą atsibundu. Stovi prie lovėlės, gėlėmis apkaišytos, mamytė ir šyposi. Visa tai pamaciausi puoliau į ašaras, kad man nenupynė vainiko. Tos gėlės ne vainikas. Net mama manęs nesurpanta. Mano asmenybė liko įžeista iki pat sielos gelmių. Žibalo į ugnį įpylė ir tai, kad tądien man nebuvo leista apsilvilti rožinės žoržeto suknytės. Mat buvo šaltas ir lietingas oras. Tą nuoskaudą iki šiol atsimenu“, – vaikystės prisiminimus pasakojo rašytoja.

M. M. Kudarauskaitės atsiminimų knyga gimė per dvidešimt metų. Ji ne vienerius metus kažką rašinėjo nuvažiuavusi į sodo namelį. Kartais nerašydavo ir keletą metų. Vėliau nusprendė pasižiūrėti, kas tuose lapuose prirašyta. Kai kas kartojosi, kai ką reikėjo papildyti. Visus įvykius padėjo prisiminti nuo ketvirto skyriaus

jos raštas dienoraštis. Vėliau dar tą tekstą reikėjo perrašyti kompiuteriu. Taip ir užgimė atsiminimų knyga.

„Tas gyvenimo aprašymas – ataskaita sau. Gyvenimas, manau, kiekvieną glosto ne tik paplaukui, bet ir prieš plauką. Ir mane paglostė. Vienaime eilėraštyje aš rašiau: „Eilėraščiai, gyduoliai bintai, mažoms ir didelėms žaizdoms.“ Per žodį aš iškentėjau gyvenimą ir dabar esu laiminga. Aš taip atsakyčiau į tą klausimą“, – sakė rašytoja.

BĖGTE Į TEATRĄ

M. M. Kudarauskaitė papasakojo, kaip tapo artiste. Įstojsi į Vilniaus universitetą studijuoti liuanistikos, ji gyveno pas labai nevalyvus šeimininkus. Todėl lankė po paskaitų sporto užsiėmimus, dainavo chore, užsiėm-davo kitokia veikla, kad namo galėtų grįžti tik permakvoti.

Per vasaros atostogas susilaužė koją. Gipsą nuėmė tik prieš pat rugsėjį. Tad į antrą kursą atvažiuo sutinusia koja. Mama dėl to net 39 dydžio bat-us turėjo jai nupirkti. Taigi viena koja buvo tokio dydžio, o antra – 36. Reikėjo popieriaus prisikišti į batą, kad galė-

tų paeiti. Susiklosčius tokiai situacijai, ji nebegalėjo sportuoti. Taigi suko galvą, ką laisvu laiku veikti.

„Pasiskundžiau savo draugei Monikai, kad nuobodžiauju. Ji man pasakė, kad pirmadienį vyks papildomas priėmimas ir dramos studija, kad turėčiau pabandyti. Iš pradžių ta mintis man pasirodė gryna nesąmonė, bet draugė prikalbino nueiti į dramos studijos egzaminą. Rengiausios deklamuoti „Juratę ir Kastytę“, bet nusivyliau savo skaitymu ir sekmadienio vakare jau beveik tvirtai buvau nusprendusi tos aktorystės nebesiekti.

Pirmadienį universitete mokėjo stipendijas. Aš irgi atstojau į ilgą eilę prie kasos langelio. Turėjau laikrodį. Vis pasižiūrėdavau į jį, kaip tūpsta minutės iki numatyto dramos studijos egzaminu. Likus iki kasos langelio keliems žmonėms, mane kažkas viesuolu švystelėjo, išrovė iš eilės ir likus dešimčiai minučių iki egzaminu aš pasileidau iš universiteto į Rusų dramos teatrą, kur jis vyko. Per karštį, šlubuodama, su sunkiu knygų krepšiu ten atsidūriau užduosis ir raudoną žandais. Koridoriuje kurso draugas paklausė, ko vėluoju, ir pasakė, kad jau du kartus mane šaukė. Netrukus atsidarė durys ir aktorius Aleksandras Kernagis pakvietė užėiti į kambarį, kur laukė egzaminatoriai. Lėjus visi kažkodėl pradėjo juoktis, šurmuliuoti ir mane žiūrėdami. Suglumai. Jančia-

si kaip Pilypas iš kanapių išlindęs. Mat visi susikaupę, susijaudinę ateidavo, o aš buvau net atvėsi nuo lėkimo nespejęs. Padeklamavau trumpučių Salomėjos Nėries eilėraščių. Pasakiau, kad pasakėčiau moku tik rusišką. Dar buvau papasakoti man nebereikėjo. Tai buvo parašyta pagal muziką pavaikšinti ir viskas. Išėjusi iš egzaminu čiupau krepšį ir norėjau lėkti atgal į universitetą pasiimti stipendijos, bet kiti patarė palaukti rezultatų. Pasilikau. Netrukus išgirdau, kad esu priimta. Tuomet kamputyje pamaciau veriančią gražuolę dusetiškę Rūtą, kuri ir parengiamuosius kursus lankė, bet į dramos studiją nepateko. A. Kernagio paklausiau, gal Rūta vietoj manęs lankyti galėtų. „Tai jūs nenorite?“ – paklausė jis manęs nustebę. Skubiai susizgribau atsakyti, jei Rūta vietoj manęs negali, tai aš lankysiu dramos studiją.

Taip prasidėjo mano artistinė karjera. Labai apsidžiaugiau sužinojusi, kad po mėnesio mokslų visi gausime pažymėjimus ir galėsime nemokamai lankytis teatre.

Kitą dieną po pirmos paskaitos mano draugė Monika iš kitos grupės pribėgo prie manęs ir pasakė, kad žinanti, ką apie mane kalbėjo dramos studijos priėmimo komisija. Norėjau, kad ji tuoj pat viską papasakotų, bet ji atsakė, kad ilgą kalbą, kad susitikime per kitą pertrauką. Nekantraudama atsėdėjau paskaitą ir nubėgusi į sutartą vietą laukia Monikos su naujienomis. Bet nesulaukiau. Nubėgau prie auditorijos, kur jai turėjo vykti kita paskaita ir ėmiau klausinėti, kur Monika. Visi tylėdami žiūrėjo į mane. Nesupratau, kas čia vyksta. Pagaliau išgirdau, kaip kažkas ištarė, kad ją išvežė į Sibirį. Su Monika susitikau tik po dvidešimties metų viename liuanistikų seminare. Vėliau pasimačius išsi-kalbėjome. Tik jį jau neprisiminė, ką apie mane tie egzaminatoriai anuomet kalbėjo“, – pasakojo rašytoja.

Meilė Marijā Kudarauskaitė pasveikino kupiškietę Irenā Jankauskienę, buvusios brolio Sigito kaimynę Klaipėdoje ir ten susipažinusi su rašytoja. O kunigui ir poetui Justui Jasėnui rašytoja dėstė iškalbos, retorikos meną.